

Asistent sociální péče jako alternativní instrument podpory setrvávání jedinců v jejich přirozeném sociálním prostředí

Miroslav Pilát

Abstrakt

Článek se zabývá institutem asistenta sociální péče jako nástrojem podpory setrvávání osob v jejich přirozeném prostředí. Úvodní část příspěvku se věnuje vymezení potřeb uživatelů a potenciálních uživatelů sociálních služeb a vybraným možnostem zjišťování těchto potřeb. Stěžejní část stati se zabývá institutem asistenta sociální péče a jeho legislativním ukotvením v právním systému ČR. Koncept zavádění asistenta sociální péče vychází ze skutečnosti, že některé potřeby lze saturovat jinými činnostmi, než je poskytování registrovaných – a často pro uživatele i zbytečně drahých – sociálních služeb. Článek se věnuje rovněž podmínkám poskytování služeb asistenta sociální péče a sociálním a kontrolním mechanismům jeho činnosti včetně problematiky přestupků a sankcí v této oblasti. Autor konstatuje dosavadní velmi malé rozšíření institutu asistenta sociální péče. Jako hlavní důvod tohoto stavu uvádí, že lidé závislí na pomoci jiných osob dávají přednost registrovaným sociálním službám, které pokládají za profesionálnější a lépe kontrolovatelné.

Klíčová slova: asistent sociální péče, sociální služby, sociální reforma 2012, pobytové sociální služby poskytované bez oprávnění

Abstract

The article addresses the engagement of social care assistants as a tool to support individuals remaining in their natural environment. The introductory part of the paper is devoted to defining both the needs of users and potential users of social services and options for identifying such needs. The main part of the paper addresses the institute of the social care assistant and the legislative anchoring thereof in the Czech legal system. The concept of introducing social care assistants is based on the fact that some needs are often overwhelmed with activities other than the provision of registered – and often for the user unnecessarily expensive – social services. The article also considers the conditions relating to the provision of social care assistant services and the social and inspection mechanisms that direct such activities, including the issue of violations and sanctions in this area. The author notes the very limited expansion of the institute of social care assistants to date, the main reason for which is that persons who depend on assistance from others tend to prefer registered social services, which they consider to be more professional and accountable.

Keywords: social care assistant, social services, social reform of 2012, residential social services provided without authorisation

Úvod

Významnou změnu do systému poskytování sociálních služeb v ČR přinesl v roce 2011 soubor níže uvedených právních úprav, které bývají souhrnně označovány jako Sociální reforma I., někdy také jako Sociální reforma 2012. Jedná se zejména o zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, a právní normu, kterou se mění níže zmíněné zákony v souvislosti s výplatou nepojistných sociálních dávek. Jde konkrétně o zákon č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Z velké většiny nabyly změny účinnosti od 1. ledna 2012.

Zmíněná opatření měla dle MPSV sledovat naplnění vytknutých cílů reformy, kterými bylo zejména zlepšení zacílení a adresnosti sociálních dávek a dosažení maximální možné účelnosti těchto dávek, zefektivnění práce orgánů státní správy

a snížení administrativní zátěže pro uživatele služeb. Prostředkem k dosažení těchto vytknutých cílů byly mechanismy, které měly zabezpečit převedení kompetencí rozhodování o nepojistných sociálních dávkách na jeden správní orgán, a to na Úřad práce ČR, snížení počtu vyplácených dávek jejich agregací do větších celků při zachování prostředků, které jsou nyní vypláceny osobám se zdravotním postižením, a zavedení (dle názoru MPSV) efektivního hodnocení příjmů žadatelů o sociální dávky.

Mezi důležité, dodnes však stále málo známé změny, kterou tzv. Sociální reforma 2012 přinesla, patří i zavedení zcela nového institutu asistenta sociální péče, a sice zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů, kde jsou vymezeny podmínky, za kterých může být tato činnost vykonávána, a to mimo systém registrovaných sociálních služeb.

Cílem předkládané stati je seznámit odbornou a potažmo i laickou veřejnost s legislativním ukotvením asistenta sociální péče v českém právním řádu, cílovou skupinou příjemců jeho podpory a pomoci, s podmínkami poskytování a výhoda-

mi spojenými s poskytováním jeho služeb, se zákonnými sankcemi při nedodržování podmínek poskytování služeb asistenta sociální péče i s možnými formami jeho zneužití v rámci poskytování sociálních služeb v ČR. Při psaní stati byla použita metoda desk research a komparačně komparativní metoda s autorskou expresí.

1. Potřeby uživatelů a potenciálních uživatelů sociálních služeb

Potřeby lidí a potažmo uživatelů sociálních služeb a jejich zjišťování jsou bezesporu ústředními pojmy jak v oblasti plánování sociálních služeb, tak jejich poskytování. Jedním z největších, ale bohužel také nejčastějších omylů v oblasti plánování i poskytování sociálních služeb či jiné formy pomoci či podpory jedincům je skutečnost, že tomuto fenoménu je věnována často pozornost pouze v analytické fázi procesu komunitního plánování, bez uvědomění si skutečnosti, že potřeby lidí se nejen dynamicky vyvíjejí, ale někdy dokonce radikálně mění.

Dříve, než se budu zabývat problematikou asistenta sociální péče podrobněji, považuji za nezbytné se alespoň rámcově dotknout tématu zjišťování potřeb lidí za účelem nalezení adekvátních nástrojů pro saturování oněch potřeb prostřednictvím poskytování sociálních služeb či jiné formy pomoci a podpory. Naplňování a uspokojování potřeb lidí v oblasti péče o svoji osobu či domácnost mimo systém registrovaných sociálních služeb je totiž základní filozofií institutu asistenta sociální péče.

1.1 Vymezení potřeb, potřeby uživatelů a potencionálních uživatelů

Pojem potřeba je velmi široký, zákonem u nás nedefinovaný a bývá velmi často různě interpretován. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v ustanoveních § 94 a § 95 poněkud nešťastně obsahuje formulaci, kterou ukládá za povinnost obcím a krajům zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území.¹

Tato dle našeho názoru poněkud zavádějící dikce zákona může vést a často v praxi vede k tomu, že při zjišťování potřeb uživatelů se v dotaznicích zjišťují chybějící služby dle typologie služeb zákona o sociálních službách, a nikoliv potřeby podpory či pomoci uživatelům sociálních služeb nebo zájemcům o ně. Jsme přesvědčeni o tom – a současná praxe to potvrzuje – že lidé jsou schopni velmi dobře specifikovat a popsat svoje potřeby, ale že řadu z nich nelze řešit sociální službou, jelikož sociální služby pochopitelně nemohou řešit celé spektrum lidských potřeb. Dostupnost sociálních služeb a potřeby osob na daném území jsou jednoznačně ve vzájemném vztahu, dostupnost by měla reagovat na potřeby (Úlehla, 2008).

Znalost potřeb lidí a následně i uživatelů sociálních služeb se tedy stává základním informačním zdrojem při plánování sociálních služeb či jiné formy pomoci a podpory jedincům.

1.2 Zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb

Problematikou zjišťování potřeb z pohledu sociokulturní antropologie se ve své práci zabývá rovněž Kavalír (2006). Kavalír poukazuje na tu skutečnost, že paradoxně proces zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb, který by v žádném případě neměl sloužit jako náhrada přímé participace uživatelů na procesu komunitního plánování, bývá obvykle nejslabším článkem analytické části komunitního plánování sociálních služeb. Důvod lze spatřit v tom, že techniky zjišťování potřeb uživatelů si vyžadují dostatečný a erudovaný znalostní základ z oblasti sociologie a kulturní antropologie.

„Bradshaw (In Ervin, 2000) rozlišuje čtyři druhy potřeb: normativní, pocíťované, vyjadřované a srovnávací“ (Kavalír, 2006, s. 32).

Kavalír (2006) je ve svoji práci popisuje následujícím způsobem, který nám může lépe pochopit komplexnější hodnocení potřeb.

Normativní potřeby (normative needs) jsou na základě studií a dlouhodobé zkušenosti s uživateli sociálních služeb určovány poskytovateli služeb anebo experty. Někdy mohou mít podobu měřitelných čísel, v sociální oblasti se například jedná o stanovení hranice chudoby, která je vyjádřena určitým procentem z příjmu. Potřebu tak zakládá odchylka od normativu. V oblasti komunitního plánování sociálních služeb se můžeme setkat s normativy stanovenými Průšou (1997), které stanovují počet míst u vybraných typů rezidenčních služeb připadajících na 1000 nebo 10 000 obyvatel a jejichž přepočtem je možné získat údaje odpovídající řešenému území. Tyto údaje je však nutno brát pouze orientačně, jelikož nerespektují specifické situace u obyvatel jednotlivých obcí a regionů. Na druhé straně jsou často jediným referenčním rámcem umožňujícím srovnání a v dnešním pojetí se jedná o jistý kvantitativní standard.

Pocíťované potřeby (felt needs) bývají zjišťovány tak, že lidé jsou přímo dotazováni, co aktuálně chtějí. Vzhledem ke skutečnosti, že je velmi pravděpodobné, že dotazované osoby budou své potřeby rozšiřovat o svá ideální přání, je často obtížné touto cestou identifikovat reálné potřeby. Na druhou stranu se setkáváme se skutečností, že někteří lidé se ostýchají si vědomě připustit, že nějakou pomoc skutečně potřebují. Navíc není reálné očekávat, že lidé budou schopni definovat své potřeby tak, aby byly kompatibilní s konkrétní sociální službou.

Vyjadřované potřeby (expressed needs) jsou chápány jako pocíťované potřeby, které směřují k poptávce po nějakém záhahu nebo řešení. Jako příklad uvádí Ervin (in Kavalír, 2006) lobbování nebo demonstrace, kdy lidé dávají přímo najevo, co chtějí. V oblasti poskytování sociálních služeb se zpravidla jedná o vyhledání příslušné sociální služby a o oslovení poskytovatele jako zájemce o službu, popřípadě zápis do pořadníku čekatelů na službu. V rámci komunitního plánování sociálních služeb lze nalézt prostor pro vyjadřované potřeby právě v pracovních skupinách, ve kterých by měli být podle hlavních zásad komunitního plánování zapojeni rovněž uživatelé sociálních služeb. Je zřejmé, že motivací pro zapojení se do pracovních skupin ze strany uživatelů sociálních služeb je právě úsilí o řešení konkrétních potřeb postavených na reálném základě. Nejde tedy o formulování vizí řešících hypotetické situace.

Koncept komparativních potřeb (comparative needs) vychází z předpokladu, že lidé spadající do určité kategorie mívají většinou stejné nebo alespoň podobné potřeby. Můžeme tedy vycházet z předpokladu, že i když sociálních služeb využívají pouze zástupci určité kategorie, budou mít i ostatní stejné nebo podobné potřeby. V oblasti plánování sociálních služeb lze definovaného souboru komparativních potřeb pro určité cílové skupiny uživatelů sociálních služeb využít jako jeden z podkladů v regionech, kde se nepodaří kontaktovat a popřípadě zapojit uživatele řešené cílové skupiny (např. u lidí ohrožených drogovou závislostí, kteří využívají služeb neznámých poskytovatelů v jiných regionech, kdy poskytovatelé sociálních služeb s regionální působností nezjišťují bydliště uživatelů, a proto se nemohou vyjádřit k počtu uživatelů v dané oblasti a ani s nimi zprostředkovat kontakt).

Podle Doyala (2016) a dalších autorů (Deci & Ryan, 2000; Doyal & Gough, 1991; Iffe, 2013; Jani & Reisch, 2011), došlo v zahraniční sociální práci kromě definování komparativních potřeb k výraznému nárůstu používání různých modelů teorie lidských potřeb. Nejčastěji se jedná o modely THN a SDT, které se opírají o dvě formální teorie: Teorie Doyala a Gouhta o lidské nouzi (THN) a teorie Deci Ryana o sebeurčení. V podstatě se jedná o dvě kompatibilní teorie lidských potřeb (SDT a THN), které čím dál častěji informují o výzkumu v praxi sociální práce. K těmto teoriím navíc Dover (2016) přidává další model – s názvem TIME, který pojednává o tom, jak kriticky uvažovat o využívání teorií běžných lidských potřeb (Jani & Reisch, 2011, in Dover, 2016) a přístupů zjišťování, propojování a naplňování potřeb v kontextu lidských práv a sociálního rozvoje institucí v komunitě (Iffe, 2013, in Dover, 2016). Všechny tyto modely mohou pomoci systematicky analyzovat v rámci skupiny i mezi skupinami podobnosti a rozdíly v tom, jak lidé a komunity interpretují lidské potřeby a reagují na ně, začleňují je do života, například v kontextu cesty nazvané také jako „koncepty potřeb“ (Dover, 2016).

„Pro účely zjišťování potřeb uživatelů při komunitním plánování sociálních služeb postačí zredukování 4 Bradshawových typů potřeb na 2 kategorie:

1. potřeby deklarované uživateli služeb (pocíťované a vyjadřované),
2. potřeby uživatelů stanovené poskytovateli a dalšími odborníky v dané oblasti (normativní/komparativní)“ (Kavalír, 2006, s. 37).

Je přínosné mít z teorie potřeb na zřeteli, že běžně dochází k odlišnostem mezi tím, jak různí lidé dokáží artikulovat své potřeby, přičemž někteří mohou mísit své „skutečné“ potřeby s ideálními přáními

řešícími jejich hypotetické situace. Proto konečným arbitrem znění a definice potřeb uživatelů je vždy někdo jiný, někdo, kdo má možnost nadhledu, srovnání a analýzy a syntézy (Skříčková et al., 2007).

2 Vybrané přístupy k zjišťování potřeb uživatelů sociálních služeb

2.1 Ohniskové skupiny

Pro výše zmíněné zjišťování potřeb lze kromě běžných kvalitativních a kvantitativních výzkumných šetření rovněž použít progresivní kvalitativní metodu pro získávání dat, která získáváme za využití skupinové interakce vzniklé a probíhající v debatě na téma určené badatelem v rámci ohniskových skupin (focus groups).²

Komunitně vedená strategie místního rozvoje je vnímána jako metoda pro zapojování partnerů (na místní úrovni, včetně občanské společnosti a místních ekonomických subjektů) při vytváření a provádění lokálních integrovaných strategií, které pomáhají v daném území a společenství vytvořit přechod k udržitelnější budoucnosti. Velmi účinným nástrojem k novým, efektivnějším a udržitelnějším formám hospodářského i sociálního rozvoje a ochrany životního prostředí může být metoda tzv. ohniskových skupin, která se podle některých autorů řadí v současné době mezi nejprogresivnější metody kvalitativního výzkumu.

Pro potřeby komunitní práce je ale zatím metoda tzv. ohniskových skupin využívána dosti sporadicky, v posledních letech můžeme zaregistrovat zvýšený zájem o tuto metodu kvalitativního výzkumu v oblasti komunitního plánování a poskytování sociálních služeb či další formy podpory a pomoci osobám, a to zejména při zjišťování potřeb uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb. Ohnisková skupina je výzkumná technika k získání kvalitativních dat, jejíž podstata spočívá v tom, že probíhá formou rozpravy nad zvoleným tématem. Diskuse je řízena moderátorem a účastní se jí skupina respondentů, kterým je ponechána velká volnost při vyjadřování a je jim rovněž umožněno vzájemně reagovat a doplňovat to, co zazní od jiných účastníků diskuse (Štainer, 2011).

2.2 Nové zjišťování potřeb

Kolektiv autorů převážně se rekrutujících z okruhu vzdělavatelů a metodiků komunitního plánování v ČR (Havlík et al.,³ 2009) vydal v roce 2009 – pro některé možná poněkud diskutabilní a v určitém ohledu i kontroverzní,⁴ ale bezesporu svým způsobem zajímavou – práci s názvem *Nové zjišťování potřeb*.

Autoři nabízejí způsob práce s potřebami občanů, který staví na běžně používaných dovednostech, využívá dostupné znalosti a zkušenosti a vychází z přirozených způsobů jednání s lidmi. Situace se zjišťováním potřeb je podle autorů zofalá. Nejčastěji se podle jejich názoru ptáme na potřeby lidí s pomocí dotazníku, bez ohledu na to, že je pro daný účel zcela nevhodný. Navíc jsou otázky natolik obecné, že se stejně nic nedozvíme. Velká část tzv. zjišťování potřeb občanů ve skutečnosti představuje náborové akce pro sociální služby: Chcete pečovatelskou službu? A pro jaké úkony? Jak často? Rádi také říkáme, že ke zjišťování potřeb občanů se musí přistoupit odpovědně a má se svěřit do rukou odborníků. Výsledky jejich práce pak obdivujeme tím více, čím méně jim rozumíme (Havlík et al., 2009).

Podle názorů autorů, se kterými se většinou ztotožňuji, současný přístup k potřebám vychází z falešných předpokladů, že potřeby zjišťujeme kvůli sociálním službám, že potřeby jsou tajemné a nepojmenovatelné, že se dají změřit, zvážit a spočítat či že je lze určit na několik let dopředu.

Havlík et al. (2009) představují nová východiska, která nabízejí podle autorů v oblasti zjišťování potřeb cestu vpřed a která níže stručně uvádím.

Potřeby zjišťujeme proto, abychom lidem pomohli. Existují pouze dva důvody, proč zjišťovat potřeby občanů. Abychom je mohli uspokojit (zprostředkovat existující způsoby pomoci) a abychom mohli jejich uspokojení plánovat (zajistit vznik potřebných, neexistujících způsobů pomoci).

Potřeby nezjišťujeme kvůli sociálním službám. Děláme to proto, abychom zprostředkovali potřebnou pomoc. Způsobů pomoci může být spousta a sociální služby jsou možná až posledním z nich. Přicházejí na řadu až tehdy, kdy všechny ostatní způsoby nestačí nebo nejsou dostupné.

Ptáme-li se, musíme reagovat. Není správné ptát se lidí na jejich potřeby, vzbudit v nich očekávání, a potom nic neudělat. Musíme informovat o nejbližších plánovaných krocích, musíme zajistit přiměřenou reakci na zjištěné informace.

2.3 Zjišťování potřeb prostřednictvím šetření v rámci vysokoškolských kvalifikačních prací

Tento možný způsob zjišťování není zatím v našich podmínkách příliš rozšířen, a to z pochopitelných důvodů. Řada těch, kteří plánují poskytování sociálních a souvisejících služeb na daném území, není často v kontaktu s akademickou půdou a naopak: nemnoho akademických pracovníků, jejichž oborem je sociální práce a sociální služby, je detailněji seznámeno s problematikou zjišťování potřeb uživate-

lů a potencialních uživatelů sociálních služeb či příjemců jiného způsobu pomoci a podpory. Jelikož působím jako vysokoškolský pedagog, snažím se o propojení akademického prostředí s praxí např. tím, že každoročně vypisuji témata bakalářských a diplomových prací zaměřená na zjišťování potřeb vybraných cílových skupin uživatelů – s tím, že studenti mají možnost oslovit aktéry komunitního plánování ve vybrané lokalitě a dohodnout se s nimi, na které cílové skupiny je třeba zjišťování potřeb zacílit. Výstupy praktických částí vysokoškolských závěrečných prací po jejich obhájení se mohou stát, a často i stávají, legitimní součástí analytických částí střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb, a tím podkladem pro tvorbu komunitních plánů sociálních služeb, potažmo pro naplňování zjištěných potřeb na daném území.

V letech 2013–2014 jsem měl možnost působit v rámci projektu ESF OPLLZ *Efektivní plánování sociálních služeb ve městě Bruntál* jako metodik a vzdělavatel v oblasti komunitního plánování sociálních služeb. Vzhledem ke skutečnosti, že součástí finanční podpory v rámci projektu nebyly náklady spojené se zjišťováním potřeb, nabídl jsem realizátorům projektu spolupráci s tím, že jsem vypsal témata bakalářských prací zabývajících se zmíněnou problematikou ve městě Bruntále. Byly zpracovány a obhájeny dvě bakalářské práce – Chudobová (2014, *Zajištění dostupnosti sociálních služeb pro osoby bez příštřeší ve městě Bruntál metodou komunitního plánování jako prevence jejich sociálního vyloučení*) a Motyčková (2014, *Metoda komunitního plánování sociálních služeb jako možný nástroj prevence proti sociálnímu vyloučení seniorů ve městě Bruntále*). Zejména z výstupů práce Motyčkové (2014) vyplývá potřebnost institutu asistenta sociální péče z pohledu sledované cílové skupiny. Výstupy obou prací se staly nedílnou součástí analytické části

IV. Komunitního plánu sociálních služeb na území města Bruntálu 2015–2017 a některé z nich byly rovněž promítnuty v návrhové části plánu do konkrétních cílů a opatření pro zmíněné cílové skupiny uživatelů.

Zjišťování výše uvedených potřeb lze rovněž provádět prostřednictvím zakázek či projektů, které mohou realizovat různá výzkumná pracoviště.⁵

3 Asistent sociální péče jako alternativní instrument podpory v systému sociální péče

Činnost asistenta sociální péče je upravena v § 83 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů,⁶ kde je taxativně vymezeno, že asistentem sociální péče může být pouze

fyzická osoba, která je starší 18 let věku a je zdravotně způsobilá (zdravotní způsobilost se posuzuje podle § 29 odst. 1 písm. e) zákona o sociálních službách). Jedná se o jinou než blízkou osobu⁷ (např. soused), která není registrovaným poskytovatelem sociálních služeb a která nemusí mít k této činnosti živnostenský list. Asistent sociální péče je povinen s osobou, které poskytuje pomoc, uzavřít formální písemnou smlouvu o poskytnutí pomoci, která musí mít ze zákona obligatorními náležitosti, kterými jsou označení smluvních stran, rozsah pomoci, místo a čas poskytování pomoci a výše úhrady za pomoc. Asistent sociální péče nemůže tuto činnost vykonávat jako podnikatel. Z výše uvedeného je zřejmé, že tento institut stojí zcela mimo systém registrovaných sociálních služeb i oblast podnikatelské činnosti.

Budeme-li zjišťovat skutečné potřeby občanů, kteří jsou závislí na pomoci jiné fyzické osoby, určitě dojdeme k názoru, že některé jejich potřeby lze saturovat jinými činnostmi, než je poskytování registrovaných – často pro uživatele i zbytečně drahých – sociálních služeb. Jedná se zejména o obstarávání nákupů, běžné pochůzky, pomoc při zajištění stravy, pomoc při zjištění chodu domácnosti (běžný úklid a údržba domácnosti, údržba domácích spotřebičů, pomoc při zajištění velkého úklidu domácnosti, velký nákup, nákup ošacení a nezbytného vybavení domácnosti, praní a žehlení ložního prádla, případě jeho drobné opravy), zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (doprovázení dospělých do školy, školského zařízení, zaměstnání, k lékaři, na orgány veřejné moci a instituce poskytující veřejné služby a doprovázení zpět).

Tato nová forma podpory je souhrnně řečeno směřována k lidem, kteří potřebují pomoc v péči o vlastní osobu z důvodu věku, nemoci či zdravotního postižení a chtějí zůstat ve svém přirozeném sociálním prostředí bez nutnosti využívat registrovaných sociálních služeb.

Úhradu za poskytnutou pomoc hraří asistentu sociální péče osoba se zdravotním znevýhodněním ze svého příspěvku na péči. Zavedení institutu asistenta sociální péče umožňuje zajištění péče osobě, která z důvodu zdravotního znevýhodnění, chronického onemocnění nebo věku či místa, kde služby neposkytuje žádný registrovaný poskytovatel sociálních služeb nebo kde není žádná možnost individuální péče ze strany rodinných příslušníků.

Pokud asistent sociální péče odvádí řádnou péči, není omezen v počtu osob, kterým chce poskytnout péči. Přijatá částka z příspěvku na péči jako úhrada za poskytnutou péči je osvobozena od povinnosti zdaňování, a to tak, že od daně z příjmů je měsíčně osvobozena v úhrnu částka do výše příspěvku na péči pro osobu ve IV. stupni závislosti na pomoci jiné fyzické

osoby (úplná závislost) v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. i) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (tj. aktuálně částka do výše 19 200 Kč měsíčně). Úhrada za péči se nepovažuje za součást příjmu ani pro účely dávek státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi a ani v jiných případech, kdy se bere zřetel na výši příjmu. Úhrada za péči se nepřipočítá k jiným příjmům a nemůže tedy být důvodem ke zvýšení daně.

Nahlásí-li asistent sociální péče své zdravotní pojišťovně a příslušné okresní správě sociálního zabezpečení, že je hlavní pečující osobou, není asistent povinen platit za splnění níže uvedených podmínek sociální a zdravotní pojištění. Doba péče o osobu, které asistent poskytuje pomoc, je započítávána jako doba odpracovaná při nárocích na starobní důchod (Sociální reforma, 2012).

Podle stanoviska MPSV ČR asistent sociální péče musí být vždy uveden jako pečující osoba v žádosti o příspěvek na péči (ve formuláři „Oznámení o poskytovateli pomoci“) pro účely rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce o přiznání příspěvku. Povinností uzavření písemné smlouvy o poskytnutí pomoci je předmětem kontroly využívání příspěvku na péči v souladu s ustanovením § 29 zákona o sociálních službách. Kontrolu provádějí krajské pobočky Úřadu práce. Krajská pobočka kromě dalšího kontroluje také to, zda je pomoc poskytována osobně tím, kdo byl uveden v žádosti o příspěvek, popřípadě ohlášen podle § 21 odst. 1 písm. d) nebo § 21 odst. 2 písm. c) zákona o sociálních službách. Kontroluje i to, zda způsob poskytnuté pomoci a její rozsah odpovídá stanovenému stupni závislosti a zda je pomoc zaměřena na základní životní potřeby, které podle výsledku posouzení stupně závislosti okresní správou sociálního zabezpečení není osoba schopna zvládat sama (Asistent sociální péče, 2012).

Pro účely zdravotního pojištění se z titulu takového příjmu nestává osoba zaměstnancem a nehradí z něj pojistné.⁸ Podle § 7 odst. 1 písm. g) výše zmíněného zákona je stát plátcem pojistného prostřednictvím státního rozpočtu za osoby, které jsou závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), a za osoby pečující o tyto osoby. Dále za osoby pečující o osoby mladší 10 let, které jsou závislé na péči jiné osoby ve stupni I – lehká závislost (Asistent sociální péče, 2012).

Při posuzování účasti asistenta sociální péče na důchodovém pojištění prostřednictvím institutu náhradních dob pojištění se postupuje podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. s) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Důchodového pojištění jsou při spl-

nění podmínek stanovených v tomto zákoně účastny osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti. Podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu.

Asistent sociální péče není pro účely důchodového pojištění považován za osobu blízkou automaticky, ale pouze v případě, že půjde současně o osobu definovanou v § 24 zákona o důchodovém pojištění. Tyto pečující osoby jsou účastny důchodového pojištění prostřednictvím institutu náhradních dob pojištění, za které není pojistné (ani jiné platby) na důchodové pojištění odváděno (nepříspěvkové doby). O době a rozsahu péče pro účely započtení náhradní doby pojištění vydává rozhodnutí příslušný orgán sociálního zabezpečení. Doba péče o osobu, které asistent poskytuje pomoc, je tedy započítávána jako doba odpracovaná při nárocích na starobní důchod (Asistent sociální péče, 2012).

Asistent sociální péče může být za předpokladu splnění zákonných podmínek veden jako uchazeč o zaměstnání na Úřadu práce ČR a pobírat podporu v nezaměstnanosti. V tom případě však musí dostat všem povinností, které jsou na uchazeče o práci kladeny, tj. mít volnou kapacitu na práci, dostávat se na schůzky apod. Pokud tak neučiní, bude z evidence vyřazen a dalších 6 měsíců nebude mít možnost se na Úřadu práce ČR evidovat. Uchazečem o zaměstnání je státem hrazeno sociální a zdravotní pojištění, nikoli však nemocenské pojištění (Pulšáková, 2016).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v § 106, který se zabývá přestupky, uvádí, že asistent sociální péče se dopustí přestupku tím, že neohlásí úmrtí oprávněné osoby ve lhůtě do 8 dnů a rovněž tím, že neuzavře písemnou smlouvu o poskytnutí pomoci s osobou, které poskytuje pomoc. Za tyto přestupky lze uložit pokutu až do výše 20 000 Kč, přičemž tyto přestupky v prvním stupni projednávají krajské pobočky Úřadu Práce ČR.

V rámci své supervizní činnosti v oblasti poskytování sociálních služeb provádím od roku 2012 soukromý průzkum, který se zabývá povědomím o institutu asistenta sociální péče mezi supervidovanými sociálními pracovníky a pracovníky sociálních služeb. K dnešnímu dni mohu konstatovat, že toto povědomí je u dotazovaného vzorku minimální. Na druhé straně však eviduji tři případy, kdy pracovníce pečovatelské služby, které musely denně dojíždět do místa výkonu svojí práce za uživateli služby, si na základě mnou poskytnutých informací

o asistentu sociální péče našly klienty v místě svého bydliště a přestaly pracovat v sociálních službách, což v tomto kontextu míním jako příklad dobré praxe.

4 Asistent sociální péče a jeho zneužití při poskytování pobytových sociálních služeb bez oprávnění

Podle ustanovení § 78 odst. 1 zákona o sociálních službách lze sociální služby poskytovat jen na základě oprávnění, které vzniká rozhodnutím krajského úřadu o registraci. Ne všichni poskytovatelé tento zákonný požadavek respektují. V důsledku toho se vyhýbají plnění zákonných požadavků na kvalitu sociálních služeb a státní kontrole. Neregistrovaná zařízení poskytují služby i klientům, kteří jsou v různém stupni závislí na pomoci druhé osoby. Péče o takto zranitelné osoby se dotýká jejich zdraví a lidské důstojnosti, proto má být pečlivá a v mnoha ohledech odborná a s dostatečnými zárukami kvality a ochrany práv klientů.

Pokud provozovatel tímto oprávněním nedisponuje, dopouští se přestupku neoprávněného poskytování sociálních služeb dle § 107, odst. 1 zákona o sociálních službách, za který může být uložena pokuta až do výše 2.000 000 Kč.⁹ Registraci navíc nelze obejít ani tím, že provozovatel запиše obecně prospěšné služby do rejstříku obecně prospěšných společností, nebo získá živnostenské oprávnění (živnostenský zákon v § 3 odst. 3 písm. af/ stanoví, že živností není poskytování sociálních služeb).

V roce 2013 veřejná ochránkyně práv navštívila sedm ubytovacích zařízení pro seniory, v nichž byly poskytovány sociální služby poskytovatelem, který k poskytování sociálních služeb nebyl řádně registrován či který tyto služby poskytoval ve větším rozsahu, než bylo v příslušné registraci stanoveno (např. fakticky poskytoval pobytové sociální služby místo služeb terénních). Některá pochybení zjištěná během systematických návštěv těchto zařízení byla dle názoru ochránkyně natolik závažná, že mohla dosahovat i intenzity trestného činu. Proto se v té době v případě čtyř zařízení ochránkyně obrátila na příslušná okresní státní zastupitelství a seznámila je se svými zjištěními (Veřejný ochránce práv, 2014).

Podle Veřejného ochránce práv (2014) se některá zařízení pokoušela obejít povinnost registrace využitím institutu asistentů sociální péče. Formálně péči potřebným klientům pobírajícím příspěvek na péči poskytovali asistenti sociální péče zapsaní na Úřadu práce ČR v Oznámení o poskytovateli pomoci. Asistenti měli sjednané smlouvy o poskytnutí pomoci a byli zároveň zaměstnanci společnosti, která provo-

zovala neregistrované zařízení. Podle názoru veřejné ochránkyně práv bylo zjevným cílem obejít podmínky registrace a působit skrze práci zaměstnanců deklarovaných jako asistenti mimo systém sociálních služeb. Asistenti sociální péče se navíc starali o všechny klienty, nejen o ty, u nichž jsou uvedeni jako asistenti na Úřadu práce, přičemž ani nevěděli, s kolika klienty měli uzavřenou smlouvu.

Z popisu toho, jak asistenti sociální péče v zařízení fungovali, vyplývá, že využití asistenta sociální péče v tomto případě neodpovídá účelu a povaze tohoto institutu, tedy „zajistit dostupnost potřebné pomoci v oblastech s málo dostupnými sociálními službami terénního charakteru a současně umožnit lidem, kteří vyžadují pomoc jiné fyzické osoby, aby mohli i nadále zůstat ve svém přirozeném domácím prostředí bez nutnosti využívat pobytových zařízení sociálních služeb“. Ve zmíněných zařízeních byla pomocí asistentů vytvořena právě pobytová instituce a zřejmým účelem zavedení asistenta sociální péče byla pouze snaha o získání příspěvku na péči od klientů a obcházení zákonné povinnosti registrace poskytování sociální služby (Veřejný ochránce práv, 2014).

5 Osobní asistent na Slovensku

Při práci na Komparativní studii opatření v rámci boje s nelegálně poskytovanými sociálními službami¹⁰ se realizační tým projektu, jehož jsem byl členem, pokoušel mapovat kromě jiného i problematiku nelegálně poskytovaných služeb ve vybraných zemích Evropy dle zadávající dokumentace projektu.¹¹ V rámci analýzy legislativních norem týkajících se poskytování sociálních služeb ve zmíněných zemích Evropy se tým zabýval činností „osobního asistenta“, který může být vnímán jako určitý derivát českého institutu asistenta sociální péče na Slovensku.

Zprostředkování osobní asistence je sociální službou ve smyslu ustanovení § 46 zákona SNR č. 448/2008 Sb., o sociálních službách a o změně a doplnění zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů; samotné poskytování osobní asistence však sociální službou není.

Tato činnost je vnímána jako pomoc fyzické osoby osobě s těžkým zdravotním postižením při specifikovaných činnostech prováděných osobním asistentem. Rozsah osobní asistence se vymezí podle stanoveného seznamu činností, které osoba s těžkým zdravotním postižením nemůže vykonávat sama a počtu hodin potřebných k jejich provedení, přičemž seznam těchto činností je předmětem přílohy č.4 výše uvedeného zákona. Osobním asistentem může být pouze fyzická osoba, která dosáhla věku nejméně 18 let a je svéprávná.¹² Osobní asistent poskytuje

osobní pomoc na základě písemné smlouvy, která je uzavřena jak mezi ním a osobou, které je tato činnost poskytována, tak mezi osobou s těžkým zdravotním postižením a agenturou pro osobní asistenci. Písemná smlouva o poskytování osobní pomoci zahrnuje zejména druh činností prováděných podle stanoveného seznamu činností, rozsah prováděných činností, dobu poskytování osobní asistence, práva a povinnosti osobního asistenta, odměnu a způsob vyplácení odměny a důvody odstoupení od smlouvy o osobní asistenci.

Výkon činnosti osobního asistenta je vázán dalšími regulativy. Osobní asistent může poskytovat pomoc nejvýše deset hodin denně; toto omezení se nevztahuje na osobní pomoc v době, kdy fyzická osoba se zdravotním postižením pobývá mimo místo svého bydliště nebo dočasněho pobytu. Rodinný příslušník osoby se zdravotním postižením může vykonávat osobní asistenci po dobu nejvýše čtyř hodin denně, a to pouze u vybraných druhů činností zákonem stanoveného seznamu činností. Počet hodin osobní asistence se stanoví pro období kalendářního roku a nesmí být delší než 7 300 hodin ročně. Osobní asistent odvádí z odměny za osobní asistenci daň z příjmu fyzických osob. Při splnění určitých stanovených podmínek je plátcem sociálního a zdravotního pojištění za osobního asistenta stát (MPSVR, 2018).

Diskuse a závěr

Institut asistenta sociální péče i přes všechny zmíněné výhody jak pro pečovanou osobu, tak pro pečující stranu nemá v našich podmínkách takové uplatnění, jak by si zasloužil. Dle mého názoru se na této skutečnosti podílí synergicky několik faktorů. Vlastní empirie ukazuje na to, že osoby, které jsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby, dávají přednost registrovaným sociálním službám, jež jsou z jejich pohledu profesionálnější a lépe kontrolovatelné. Při hledání pramenů k předemnému tématu a jeho zpracování se mi nepodařilo bohužel najít jediný relevantní zdroj na úrovni odborného článku nebo monografie, který by se problematikou asistenta sociální péče zabýval.

Tématem asistenta sociální péče a jeho zneužíváním při poskytování sociálních služeb bez oprávnění se zabývá již výše citovaná studie Foldynová, Hruška, Hrušková a kol. (2018). Jejím hlavním cílem bylo vytvoření analýzy opatření, která šest vybraných evropských států přijalo v rámci boje s nelegálně poskytovanými sociálními službami – s důrazem na hledisko přenositelnosti systému či jeho částí do prostředí České republiky. V průběhu zpracování komparativní studie byly vybrány tři státy, které mají z hlediska portability pro Českou republiku nejvhodnější nastavení

a ze kterých by bylo vhodné čerpat další zkušenosti. V rámci studie autoři finální verze vygenerovali opatření, ve kterých se snaží o stanovení takových pravidel, která by měla zajistit, že asistenti sociální péče budou provádět činnost v dostatečné kvalitě a jejich naplnění povede k eliminaci nelegálních pobytových služeb. Jedná se zejména o vymezení počtu osob, o které souběžně může osoba asistenta sama pečovat s určeným stupněm závislosti osob pečovaných. Dále autoři doporučují stanovit maximální počet asistentů, kteří mohou souběžně poskytovat péči jedné pečované osobě, určit organizace činností a v neposlední řadě zabezpečit průběžnou informační podporu pro asistenty sociální péče v potřebném rozsahu tak, aby mohli adekvátně poskytovat pomoc pečovaným osobám (Foldynová, Hruška, Hrušková a kol., 2018).

Autoři studie přiznávají, že opatření vycházejí ze zkušeností ze Slovenska, a to zejména z oblasti regulativů stanovených pro činnost „osobního asistenta“ na Slovensku (viz výše). Domnívám se, že navrhovaná opatření nejsou zcela v souladu s výše uvedenou filozofií institutu asistenta sociální péče, který stojí, na rozdíl od Slovenska, zcela mimo systém sociálních služeb v ČR, a mají spíše usnadnit kontrolu ze strany státu než podpořit efektivní fungování institutu asistenta sociální péče a zamezit jeho zneužívání.

Mediální kauzy okolo tzv. neregistrovaných sociálních služeb, které v uplynulé době proběhly ve sdělovacích prostředcích, rovněž institutu asistenta sociální péče, který byl v některých případech zneužíván, na jeho popularitě nepřidaly. V tomto kontextu i někteří zástupci Ministerstva práce sociálních věcí ČR¹³ veřejně deklarovali možnost vypuštění tohoto institutu ze zákona o sociálních službách. Tím by ale – dle mého názoru – došlo ke klasickému „vylití vaničky i s dítětem“. Realitou zůstává, že dlouho připravovaná a diskutabilní tzv. velká novela zákona o sociálních službách připravená Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR v roce 2016 s institutem asistenta sociální péče nadále počítá, stejně jako v současné době v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR projednávaná poslanecká iniciativa spočívající v předložení návrhu novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé související návrhy.¹⁴

1 Na straně druhé nově v § 3 písm. h) zákona č. 254/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se za střednědobý plán rozvoje sociálních služeb považuje strategický dokument obce nebo kraje schválený na dobu tří let, který je výsledkem aktivního zjišťování potřeb osob na území obce nebo kraje a hledání způsobů jejich uspokojování s využitím dostupných zdrojů.

2 Velmi často je rovněž používán anglický termín "focus groups", který je často překládán jako ohnis-

kové skupiny, neboť termín "fokusni" není z lingvistického hlediska správný a jazykově správná varianta "fokální" se příliš neujala. V ČR zatím stále nedošlo k sjednocení názvu, což jen potvrzuje tu skutečnost, že prozatím nejde o frekventovanou techniku, která by byla odbornou veřejností jednotně nazývána. Všechny uvedené názvy tak představují stejnou výzkumnou techniku a rozdíl je pouze v názvu, nelší si nijak svým provedením. Pro účely tohoto textu se budeme držet českého překladu v podobě "ohnisková skupina".

3 Miloš Havlík, Jindra Koldinská, Martina Macurová, Zuzana Skříčková, Jan Syrový, Milan Šveřepa, Marek Topolovský, Ivan Úlehla a Josef Veselka.

4 Např.: "Vysokoškolská pedagogové by zasloužili vylískat. Jak jinak reagovat, když metodologicky správný přístup čelí výtkám z nevědeckosti, kdežto zcela pomýlený je považován za správný a vědou podložený" (Havlík et al., 2009, s. 6).

5 Jako příklad uvádím projekt Analýza potřeb vybraných cílových skupin sociálních a souvisejících služeb na území statutárního města Opavy, který byl realizován prostřednictvím akademických pracovníků Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě na základě objednávky statutárního města Opavy v roce 2016. Cílem projektu bylo podat relevantní a empiricky podložené informace k posuzování potřeb vybraných cílových skupin sociálních a souvisejících služeb, které sloužily jako jeden z podkladů pro tvorbu Komunitního plánu rozvoje sociálních a souvisejících služeb na území statutárního města Opavy na období 2017–2021.

6 Předmětnou úpravu zmíněného § 83 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, přinesl zákon č. 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

7 Za osoby blízké se pro účely zákona o sociálních službách považují manželé, příbuzní v řadě přímé, děti, sourozenci, zeť, snacha a manžel rodiče, a to kteréhokoliv z manželů.

8 Podle § 5 písm. a) bod 1. zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se pro účely zdravotního pojištění za zaměstnance považuje fyzická osoba, které plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti nebo funkční požitky podle zákona upravujícího daně z příjmů, s výjimkou osoby, která má pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny.

9 Od ledna 2014 došlo ke zvýšení pokuty za poskytování sociálních služeb bez oprávnění (jednalo se o správní delikt podle § 107 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) z 250 000 Kč na 1 000 000 Kč. 10 Od 1. 8. 2016 došlo ke zvýšení pokuty za poskytování sociálních služeb bez oprávnění z 1 000 000 Kč na 2 000 000 Kč, krajské úřady mohou pokutu uložit opakovaně.

10 Veřejná zakázka v rámci individuálního projektu Ministerstva práce a sociálních věcí s názvem "Rozvoj systému sociálních služeb", reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739. Realizátor projektu bylo ACCENDO - Centrum pro vědu a výzkum, z. ú.

11 Finsko, Estonsko, Španělsko, Rakousko, Polsko a Slovensko.

12 Osobní pomoc nesmí vykonávat fyzická osoba, která je závislá na pomoci jiné fyzické osoby při činnostech, které má vykonávat jako osobní asistent. Osobní asistence nesmí být rovněž vykonávána rodičem dítěte, dokud nedosáhlo věku 10 let (je-li postiženou osobou dítě) a také osobou, která převzala takové dítě v péči náhradních rodičů na základě soudního rozhodnutí, ani profesionálním rodičem nebo opatrovníkem stanoveným soudem osobě se zdravotním postižením.

13 V rámci jednoho z hlavních referátů na XIII. Hradeckých dnech sociální práce dne 23. 9. 2016 ředitel odboru sociálních služeb, sociální práce a sociálního bydlení MPSV ČR Mgr. David Pospíšil prohlásil, že dle jeho názoru by měl být institut asistenta sociální péče kvůli jeho zneužívání zrušen (Pospíšil, 2016).

14 Jedná se o sněmovní tisk č. 1143, kterým podala skupina poslanců Jany Pastuchové, Jana Bauera, Hany Aulické Jírovkové, Víta Kaňkovského, Lucie Šafránkové, Markéty Pekarové Adamové a Lenky Dražilové návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé související zákony. Tento návrh je v době uzávěrky tohoto vydání Fóra sociální politiky zařazen do schváleného pořadu 104. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, která byla zahájena dne 25. 5. 2021.

Literatura

Autorovy práce

JANÁK, Dušan, Miroslav PILÁT a Jan BEZDĚK. *Rozdělování sociálních nerovností pod patronací státu. Situační analýza Osoblažska a možnosti jeho socioekonomického rozvoje*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2014. ISBN 978-80-7248-3.

PILÁT, Miroslav. Institut asistenta sociální péče jako nástroj podpory setrvávání osob v jejich přirozeném prostředí. *Veřejná správa a společnost*, 2017, ročník XVIII., č. 2, s. 91–106. ISSN 1335-7182.

PILÁT, Miroslav. *Komunitní plánování sociálních služeb v současné teorii a praxi*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0932-4.

PILÁT, Miroslav. Sociální reforma 2012 v ČR – vybrané aspekty z oblasti poskytování sociálních služeb. *Revue sociálních služeb*, 2013, ročník 5, č. 1, s. 68–79. ISSN: 1338-1075.

PILÁT, Miroslav. Social reform 2012 i the Czech Republic-chosen aspects. In: ŽILOVÁ, Anna, Alena NOVOTNÁ, Venus M. JOSEPH & al., eds. *European and global contexts of poverty in the period of social and demographic transformations of the society*. Milano: EDUCatt, 2014, s. 179–188. ISBN 978-88-6780-072-8.

Další použitá literatura a zdroje

Asistent sociální péče [online]. MPSV, c2012, <http://www.mpsv.cz/cs/13928> [cit. 2013-7-5], v současné době on-line nedostupné (k dispozici v archivu autora).

DOVER, Michael, A. Human Needs: Overview [online]. Oxford: 2016 [cit. 2021-6-7]. Dostupné z: <https://oxfordre.com/socialwork/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-554>

FOLDYNOVÁ, Ivana, Lubor HRUŠKA, Andrea HRUŠKOVÁ a kol. *Komparativní studie opatření v rámci boje s nelegálně poskytovanými sociálními službami*. Ostrava: ACCENDO. 2018.

HAVLÍK, Miloš et al. *Nové zjišťování potřeb*. Žďár: Komunitní plánování o. p. s., 2009.

CHUDOBOVÁ, Jana. *Zajištění dostupnosti sociálních služeb pro osoby bez příštěší ve městě Bruntál metodou komunitního plánování jako prevence jejich sociálního vyloučení*. Opava, 2014, 75 s., 5 s. příloh. Bakalářská práce. Fakulta veřejných politik Slezské univerzity v Opavě. Ústav pedagogických a psychologických věd. Vedoucí bakalářské práce Miroslav Pilát.

JANÁK, Dušan a Miroslav PILÁT. Vývoj právních norem k sociální péči a sociálním službám v Československu a v České republice od roku 1956. In: KRAJČÍK, Vladimír, Dušan JANÁK ml. a kol. *Mikropodnikání v sociálních službách*. Ostrava-Opava: Vysoká škola podnikání a. s. a Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 13–64. ISBN 978-80-72-48-766-0.

KAVALÍR, Aleš. *Komunitní plánování sociálních služeb – příklad uplatnění antropologie v praxi*. Pízeň, 2006, 90 s., 2 s. příloh. Diplomová práce. Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, Katedra antropologie. Vedoucí diplomové práce Tomáš Hirt.

MOTYČKOVÁ, Dagmar. *Metoda komunitního plánování sociálních služeb jako možný nástroj prevence proti sociálnímu vyloučení seniorů ve městě Bruntále*. Opava, 2014, 58 s., 6 s. příloh. Bakalářská práce. Fakulta veřejných politik Slezské univerzity v Opavě. Ústav pedagogických a psychologických věd. Vedoucí bakalářské práce Miroslav Pilát.

MPSVR. *Osobný asistent* [online]. Bratislava: MPSVR, 2018 [cit. 2021-5-16]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/penazne-prispevky/pp-osobnu-asistenciu/osobny-asistent.html>

POSPÍŠIL David. *Dostat šanci žít doma* (přednáška) Hradec Králové: MPSV ČR a Ústav sociální práce, Univerzita Hradec Králové, 23. 9. 2016.

PRŮŠA, Ladislav, ed. *Obce, města, regiony a sociální služby*. 1. vydání. Praha: Sociopress, 1997. ISBN 80-902260-1-9.

PULŠČÁKOVÁ Lenka. *Může být asistent soc. péče současně v evidenci úřadu práce?* [online]. Praha: Diakonie, c2016 [cit. 2017-3-26]. Dostupné z: <http://www.pecujdoma.cz/poradna/poradna-socialne-pravni/muze-byt-asistent-soc-pece-soucasne-v-evidenci-uradu-prace/>

Sociální reforma 2012 [online]. MPSV: Praha, c2012, <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/23> [cit. 2012-4-12], v současné době on-line nedostupné (k dispozici v archivu autora).

SKŘIČKOVÁ, Zuzana et al. *Metodiky pro plánování sociálních služeb*. 1. vydání. Praha: Centrum pro komunitní práci, 2007. ISBN 978-80-86902-44-9.

ŠTAINER, Martin. Ohnisková skupina v komunitním plánování sociálních služeb. In: KAMÁNOVÁ, Irena, Lenka ŠTEFÁKOVÁ a Lucia JUHÁSOVÁ, eds. *Inovace, plánování a kvalita sociálních služeb v komunitě*. Zborník príspevkov z 1. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2011, s. 153–161. ISBN 978-80-8084-781-4.

ÚLEHLA, Ivan. Zajištění dostupnosti plánování sociálních služeb na principech komunitního plánování. In: *Manuál zadavatele sociálních služeb*. Praha: Instand, 2008.

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Činnost veřejné ochránčyně práv při zjištění podezření ze spáchání trestného činu v průběhu systematické návštěvy ubytovacího zařízení pro seniory* [online]. Praha: Veřejný ochránce práv, c2014 [cit. 2017-3-26]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Socialni_sluzby/Trestni-oznameni-VOP.pdf

PaedDr. Miroslav Pilát, Ph.D.

(miroslav.pilat@seznam.cz) je odborným asistentem Ústavu veřejné správy a sociální politiky Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě (Institute of Public Administration and Social Policy, Faculty of Public Policies, Silesian University), Bezručovo nám. 14, 746 01 Opava, Česká republika. Zaměřuje se na teorie a metody sociální práce, na sociální služby, komunitní plánování sociálních služeb, sociálně-právní poradenství a supervizi v pomáhajících profesích.

Sociologický časopis Czech Sociological Review

Vychází nové číslo 2/2021 „Podoby sociálních vztahů ve stáří“
(ed. Marcela Petrová Kafková)

Z obsahu

Stati

Jaroslava Hasmanová Marhánková: Ageismus, věkové rozdělení a zkušenost stáří v době krize: Zamyšlení nad společenskými dopady pandemie COVID-19

Petr Fučík: Sociální participace ve vyšším věku ve vztahu k partnerské dráze

Dana Sýkorová: Sourozenectví ve stáří – vztahy „na okraji“?

Hana Šlechtová: Sourozenectví a švagrovství ve vyšším věku jako vzájemně provázané a prostupující se sociální role

Esej

Blanka Filipcová: Když život končí...

Knížní recenze

Sociologický časopis / Czech Sociological Review
Recenzovaný oborový vědecký časopis vydávaný Sociologickým ústavem AV ČR, v. v. i.

Prináší zásadní stati rozvíjející českou sociologii.

Obsah časopisu je dostupný online na <https://sreview.soc.cas.cz>

Vychází 6x ročně (4x česky, 2x anglicky).

Cena jednoho výtisku je 85 Kč. Předplatné na rok je 510 Kč.

Předplatné zajišťuje SEND Předplatné s.r.o. <https://send.cz/>

 Sociologický ústav
Akademie věd ČR

Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
Tiskové a ediční oddělení
Jilská 1, 110 00 Praha 1,
tel. 210 310 217
e-mail: casopis@soc.cas.cz

Sociologický časopis Czech Sociological Review

Ročník 57 (2021)
Číslo 2

2–21

MONOTEMATICKÉ ČÍSLO: PODOBY SOCIÁLNÍCH VZTAHŮ VE STÁŘÍ

JAROSLAVA HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ: Ageismus, věkové rozdělení a zkušenost stáří v době krize; Zamyšlení nad společenskými dopady pandemie COVID-19

PETR FUČÍK: Sociální participace ve vyšším věku ve vztahu k partnerské dráze

DANA SÝKOROVÁ: Sourozenectví ve stáří – vztahy „na okraji“?

HANA ŠLECHTOVÁ: Sourozenectví a švagrovství ve vyšším věku jako vzájemně provázané a prostupující se sociální role